

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Aan de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Drs. M. Sonnema
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T +31 88 689 8989
info@rivm.nl

Ons kenmerk
LCI/2025-0123

Behandeld door
LCI
T +31 88 689 7000
lci@rivm.nl

Datum 25 juni 2025
Betreft Advies n.a.v. DB Dengue en Chikungunya

Geachte mevrouw Sonnema,

Op 19 mei 2025 riep het Centrum Infectieziektebestrijding (CIb) van het RIVM het deskundigenberaad bijeen om te adviseren over maatregelen die genomen zouden moeten worden om in de toekomst een gevestigde tijgermugpopulatie te beheersen en om overdracht van ziekten zoals dengue en chikungunya te beperken. Hieronder volgen een samenvatting van de situatie, de conclusies en adviezen.

Aanleiding

Sinds 2005 wordt de tijgermug af en toe aangetroffen in Nederland. De gevonden populaties zijn tot nu toe effectief uitgeroeid door het Centrum Monitoring Vectoren (CMV) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). De monitoring van muggenpopulaties berust op meldingen van individuele burgers en actieve monitoring op risicolocaties. Dit is een effectieve methode omdat de aanwezigheid van de tijgermug veel overlast veroorzaakt, waardoor deze snel wordt opgemerkt. De tijgermug wordt in Nederland in toenemende mate geïntroduceerd, waardoor bestrijding van alle gevonden populaties voor de NVWA steeds minder haalbaar is. Hierdoor lijkt vestiging van de tijgermug binnen een termijn van 2 tot 5 jaar onafwendbaar. Het is de verwachting dat de mug zich eerst in sommige regio's zal vestigen en dat het wat langer zal duren voordat dit in heel Nederland het geval zal zijn.

De tijgermug kan virussen die infectieziekten als dengue en chikungunya veroorzaken verspreiden. Deze virussen komen met name voor in de tropen en kunnen door geïnfecteerde reizigers worden geïntroduceerd in Nederland. Wanneer een geïnfecteerde reiziger tijdens de besmettelijke fase in een omgeving verblijft waar tijgermuggen voorkomen, kan het virus zich via deze muggen naar anderen verspreiden en zo aanleiding geven tot lokale uitbraken. De ervaring in Europa leert ons dat wanneer de tijgermug zich heeft gevestigd, er na een tijdsbestek van minimaal 2-3 jaar uitbraken van dengue en chikungunya kunnen ontstaan. Hoewel dit

nu nog niet aan de orde is, zal in het geval van vestiging van de tijgermug in Nederland, lokale verspreiding van dengue en chikungunya ook mogelijk zijn in Nederland.

Datum
25 juni 2025

Ons kenmerk
LCI/2025-0122

Doelstelling

De doelstelling van het deskundigenberaad is om een tweeledig advies te formuleren:

- enerzijds over benodigde maatregelen om verspreiding van door de tijgermug overdraagbare ziekten te beperken bij een gevestigde tijgermugpopulatie in Nederland en de randvoorwaarden hiervoor;
- anderzijds over de eventuele invoering van de meldingsplicht voor ziekten waarvoor de tijgermug een vector is (dengue en chikungunya).

Achtergrond

Vanaf 2005 worden tijgermugpopulaties effectief bestreden door het CMV, maar door de toename van introducties van de tijgermug in Nederland en de arbeidsintensieve bestrijdingsmethodes die nodig zijn voor volledige uitroeiing, is uitroeiing op termijn niet langer realistisch.

De NVWA heeft het advies uitgebracht om op termijn de beheersing van de tijgermugpopulatie over te dragen aan de gemeenten, met een ondersteunende taak voor de NWA via liaisons. In de overgangsfase werkt de NVWA volgens een stoplichtmodel. Hierbij kan worden afgeweken van het draaiboek voor maatregelen om muggenpopulaties te bestrijden, door prioriteit te geven aan de belangrijkste uitroeiingsactiviteiten.

De verwachting is dat de tijgermug, net als in andere landen zoals België en Frankrijk, zich uiteindelijk ook in Nederland zal vestigen. Waarschijnlijk zal het echter nog enkele jaren duren voordat we kunnen spreken van een gevestigde populatie in ons land. De ervaring vanuit Frankrijk laat zien dat het, vanaf het moment dat de tijgermug zich vestigt, nog minimaal twee tot drie jaar duurt voordat er sprake is van autochtone transmissie¹ van ziektes zoals dengue en chikungunya. In Frankrijk is het aantal regio's waar de tijgermug zich gevestigd heeft in de afgelopen jaren in een steeds sneller tempo toegenomen. Sinds de eerste vestiging van de mug in het zuiden van Frankrijk in 2004 heeft de tijgermug zich gestaag verspreid naar aangrenzende regio's. Inmiddels wordt de tijgermug aangetroffen in regio's verspreid over het hele land, waardoor ruim 45% van de Franse bevolking eraan wordt blootgesteld. Hieraan gekoppeld nam het aantal gevallen van dengue en chikungunya geleidelijk toe, met een opvallend sterke stijging in de afgelopen drie jaar. Dit vergde toenemende bestrijdingscapaciteit om voortgaande autochtone transmissie te doorbreken.

Op dit moment is er alleen meldingsplicht voor dengue en chikungunya in Caribisch Nederland. In de rest van Nederland bestaat de surveillance uit

¹ Wanneer het virus lokaal binnen Nederland wordt verspreid

anonieme en geaggregeerde gegevens vanuit de laboratoria die informatie leveren voor de virologische weekstaten. Hier kunnen we uit afleiden dat er op dit moment jaarlijks circa 400 gevallen van dengue en 10-15 gevallen van chikungunya in Nederland vastgesteld worden. We gaan ervan uit dat dit allemaal importgevallen zijn, opgelopen tijdens een reis in een endemisch gebied. Er is met name bij dengue waarschijnlijk sprake van onderrapportage van het daadwerkelijke aantal infecties, omdat het ziektebeeld mild of zelfs in 60-80% van de infecties asymptomatisch kan verlopen. Als er symptomen ontstaan, zijn deze in eerste instantie van algemene aard en zullen behandelaren mogelijk geen diagnostiek inzetten. Meldingsplicht zou bij kunnen dragen aan het in kaart brengen van het voorkomen van deze ziekten in Nederland, maar omdat er nog geen sprake is van een gevestigde tijgermugpopulatie is de kans op verspreiding van de ziekte op dit moment verwaarloosbaar klein en zal er doorgaans geen specifieke diagnostiek ingezet worden. Er zijn daarom geen maatregelen nodig bij een ziektegeval. Dit verandert wanneer de tijgermug zich heeft gevestigd en er autochtone transmissie kan plaatsvinden. Dan zou meldingsplicht wel kunnen bijdragen aan het in kaart brengen van autochtone transmissie en aanleiding zijn voor maatregelen om verdere transmissie te onderbreken. Ook dan zal er echter sprake zijn van onderrapportage, omdat personen met een milde of asymptomatische dengue-infectie zich veelal niet zullen melden bij een arts en er geen diagnostiek ingezet zal worden.

Datum

25 juni 2025

Ons kenmerk

LCI/2025-0122

Conclusie

Het deskundigenberaad concludeert dat vestiging van de tijgermug zo lang mogelijk uitgesteld moet worden. De tussenliggende periode moet worden gebruikt om een aanpak te ontwikkelen om (1) de tijgermugpopulatie te beheersen in samenwerking met lokale partijen en om (2) autochtone transmissie te onderbreken bij een gevestigde tijgermugpopulatie in de toekomst.

De deskundigen zijn het eens dat meldingsplicht voor dengue en chikungunya zinvol is als de tijgermug zich in Nederland heeft gevestigd, zodat maatregelen genomen kunnen worden om autochtone verspreiding te voorkomen. Op dit moment is een meldingsplicht echter nog niet proportioneel, omdat de kans op autochtone transmissie verwaarloosbaar klein is en daarmee het handelingsperspectief en de ziektelast beperkt zijn.

Het is belangrijk om de situatie op regelmatige basis te evalueren om vestiging van de tijgermug in Nederland en het risico op lokale uitbraken tijdig vast te kunnen stellen. Een goede landelijke entomologische surveillance blijft hiervoor zeer belangrijk.

Adviezen

Hoofdvraag:

Welke maatregelen moeten worden genomen bij een uitbraak in een gebied waar een gevestigde populatie tijgermuggen aanwezig is?

Deelvraag 1:

Welke (bestrijdings)maatregelen zijn effectief in het beperken van ziekte-transmissie bij een gevestigde tijgermugpopulatie? Betrek daarbij ook de aanpak bij (a)symptomatische importgevallen of gevallen van autochtone transmissie (lokale overdracht).

Datum
25 juni 2025

Ons kenmerk
LCI/2025-0122

Over de effectiviteit van maatregelen voor het bestrijden van autochtone verspreiding van dengue en chikungunya is nog niet veel bekend. In Frankrijk wordt actief geacteerd naar aanleiding van meldingen van dengue en chikungunya in gebieden met gevestigde tijgermugpopulaties. Dit is inmiddels in bijna geheel Frankrijk het geval. Er wordt uitgebreid bron- en contactonderzoek gedaan, actief gezocht (deur tot deur) naar andere besmettingen in de omgeving en er worden muggenbestrijdingsmaatregelen genomen op elke locatie waar iemand tijdens de besmettelijke periode is geweest. Deze aanpak werkt om uitbraken onder controle te houden, maar is zeer arbeidsintensief. Daarnaast is het voor de bestrijding ingewikkeld dat dengue ook mild of asymptomatisch kan verlopen. Hierdoor blijft een deel van de besmettingen onopgemerkt en wordt een uitbraak soms pas laat ontdekt.

Op dit moment is de tijgermug in Nederland nog niet gevestigd. De kans op autochtone transmissie van dengue en chikungunya is daarom op dit moment nog te verwaarlozen. Alle tot nu toe gevonden tijgermugpopulaties waren nog uit te roeien, hoewel dat intensieve inspanningen vraagt en soms wel een aantal maanden of jaren in beslag kan nemen. Het is de verwachting dat uitroeien op termijn (over 2-5 jaar) niet meer mogelijk zal zijn en de tijgermug zich hier definitief zal vestigen. Vanaf dat moment zal worden overgegaan op beheersing van de muggenpopulatie om overlast te voorkomen en op het inzetten van gerichte maatregelen om autochtone verspreiding van ziekte te voorkomen. Naar analogie van de situatie in Frankrijk is het de verwachting dat het na vestiging minimaal 2-3 jaar zal duren voordat autochtone transmissie van dengue en/of chikungunya wordt gezien.

Het advies is om zo lang mogelijk te blijven inzetten op uitroeiing van de tijgermug. Waar nodig kan hierbij gebruik worden gemaakt van het stoplichtmodel om risicogestuurd maatregelen te nemen als het aantal locaties toeneemt. Als de tijgermug eenmaal gevestigd is, zal er naar verwachting veel bestrijdingscapaciteit nodig zijn voor gerichte beheersing van tijgermugpopulaties om autochtone transmissie te beperken in uitbraaksituaties.

Daarnaast is het van belang om voorbereidingen te treffen voor een fase waarin de tijgermug (regionaal) gevestigd zal zijn. Voorbereidingen zijn onder andere:

- het opstellen van een landelijk draaiboek tijgermugbeheersing (NVWA);
- werkafspraken over bestrijdingsmaatregelen om transmissie van ziekte te voorkomen (NVWA/RIVM);
- regulering van biociden voor gebruik van vectorbestrijding in woonwijken (NVWA);
- het ontwerpen van een arbovirus-informatiesysteem waarbij o.a. entomologische surveillance inzichtelijk wordt gemaakt

(NVWA/RIVM). Voor dit informatiesysteem is het van belang om te evalueren of er een optimalisatie van de huidige surveillance-gegevens nodig is.

Datum
25 juni 2025

Ons kenmerk
LCI/2025-0122

Entomologische surveillancegegevens zijn belangrijk om te bepalen of en in welk gebied de tijgermug gevestigd is. Dit kan worden meegenomen in de afweging of bestrijdingsmaatregelen nodig zijn en wanneer een ziektegeval wordt gemeld. Daarnaast is het belangrijk dat er landelijke regie blijft over zowel de entomologische surveillance als de bestrijdingsmaatregelen. Het beheersen van overlast door tijgermuggen zal op termijn lokaal moeten worden uitgevoerd.

Deelvraag 2:

Wat zijn de implicaties van een mogelijke meldingsplicht en welk handelingsperspectief biedt dit?

Bij de afweging van het invoeren van meldingsplicht is van belang of de inspanningen proportioneel zijn in relatie tot de ziektelast en welk perspectief tot handelen een meldingsplicht biedt. In de meeste gevallen verloopt dengue asymptomatisch of gaat het gepaard met milde klachten. In een klein deel van de gevallen (tweede besmettingen) is er een ernstig beloop. Ook bij chikungunya wordt een ernstig beloop relatief weinig gezien. We beschouwen de ziektelast daarom als beperkt.

In de huidige situatie komen dengue en chikungunya uitsluitend voor bij reizigers die dit in het buitenland hebben opgelopen en is de kans op verdere (autochtone) verspreiding in Nederland verwaarloosbaar. Er zijn nu nog geen aanvullende maatregelen nodig, omdat er nog geen gevestigde tijgermugpopulatie in Nederland is. Vanwege de beperkte ziektelast en het ontbreken van een handelingsperspectief is invoering van meldingsplicht op dit moment niet proportioneel.

We verwachten dat invoering van een meldingsplicht wel nodig zal zijn wanneer er op termijn een gevestigde tijgermugpopulatie aanwezig is in Nederland. In deze situatie zijn aanvullende maatregelen nodig om transmissie te beperken. Mede hierom is het van belang dat er regelmatig geëvalueerd wordt of er sprake is van een gevestigde tijgermugpopulatie. De voorbereidingen voor het invoeren van een meldingsplicht, communicatie daaromtrent en het uitwerken van een draaiboek met maatregelen die dan nodig zijn om autochtone verspreiding te beperken zullen dan in gang worden gezet.

Tot een nadere mondelinge toelichting ben ik gaarne bereid.

Hoogachtend,

Datum
25 juni 2025

Ons kenmerk
LCI/2025-0122

Prof. dr. M.D. de Jong
Directeur Centrum Infectieziektebestrijding
RIVM, CIB